

Grejen med

Demokratisk utrymme

INNEHÅLL

Introduktion	1
Varför krymper det demokratiska utrymmet?	4
Hur det demokratiska utrymmet begränsas	7
Allvarliga konsekvenser när utrymmet krymper	13
Motstånd	16
Diskussionsfrågor	16
Källförteckning	17

Denna publikation är framtagen med stöd från Sida genom Forum Syd. Sida och Forum Syd har ej deltagit i produktionen och innehållet är utgivarens.

Skribent: Hala Massry

Redaktör: Victoria Frisk Garcia

Ansvarig utgivare: Elin Liss

Layout: Pernilla Lundmark

IKFF

INTERNATIONELLA KVINNOFÖRBUNDET FÖR FRED OCH FRIHET (IKFF) är en global feministisk fredsorganisation som arbetar för att öka kvinnors deltagande i fredsprocesser. Vi arbetar med att lyfta konfliktförebyggande arbete, FN:s agenda för kvinnor, fred och säkerhet samt nedrustning. Vi arbetar på lokal, nationell och internationell nivå.

Stöd vårt arbete!

Swish: 1234760674

Bankgiro: 5491-7166

Bli medlem!

www.ikff.se

Introduktion

I ett demokratiskt samhälle finns vissa fundament; rösträtt, människors lika värde, tryck- och yttrandefrihet, rätten att organisera sig och demonstrationsfrihet. Genom dessa ska medborgare kunna engagera och organisera sig för att påverka den politik som förs i samhället. Stater har en skyldighet att värna och upprätthålla dessa rättigheter.

Civilsamhället definieras enligt Sveriges riksdag¹ som en arena, skild från staten, marknaden och det enskilda hushållet, där människor, grupper och organisationer agerar tillsammans för gemensamma intressen. Mer enkelt uttryckt består civilsamhället av människor som organiserar sig för att förändra världen. IKFF, Amnesty, Naturskyddsföreningen, Fridays for Future och Black Lives Matter är några exempel på organisationer och rörelser. Ett starkt civilsamhälle har genom historien varit avgörande för att främja och försvara demokrati och mänskliga rättigheter, framförallt kvinnors rättigheter, men även för att granska makten och utkräva ansvar.

För marginaliserade grupper, som ofta utesluts från maktens rum, har organisering i folkrörelser och föreningar varit särskilt viktigt för att göra sina röster hörda. De som har makt ger inte gärna ifrån sig den frivilligt och är sällan de som driver samhällsförändringen framåt. Det var inte män som kämpade för kvinnors rösträtt, det var inte vita som drev avskaffandet av apartheid i Sydafrika och det är inte oljebolagen som driver arbetet för att stoppa klimatförändringarna. Civilsamhället har dessutom en avgörande roll för genomförandet av politik och internationella överenskommelser, som exempelvis Parisavtalet eller Agenda 2030.

Det senaste årtiondet har dock icke-demokratiska krafter återigen fått allt mer inflytande i många länder och allt fler auktoritära ledare har tagit makten. Detta har lett till inskränkningar av civilsamhällets utrymme att verka, vilket får stora konsekvenser för demokrati och mänskliga rättigheter.

Ofta sker förskjutningar i ett samhälle stegvis. Detta gör att det

inte alltid lätt att urskilja vad som ingår i ett krympande demokratiskt utrymme. Ofta utnyttjar stater kriser för att stifta nya lagar som inskränker grundläggande rättigheter, det har exempelvis synliggjorts i hanteringen av Covid-19. Genom att lära sig mer om detta fenomen kan det bli lättare att upptäcka när utrymmet krymper.

DET DEMOKRATISKA UTRYMMET KRYMPER!

Det krympande demokratiska utrymmet, även kallat *shrinking space*, innebär att det blir svårare och farligare att stå upp för grundläggande demokratiska principer och mänskliga rättigheter. Både själva principerna och människorna som värnar om dessa är under attack och utsätts för hot, hat och våld.

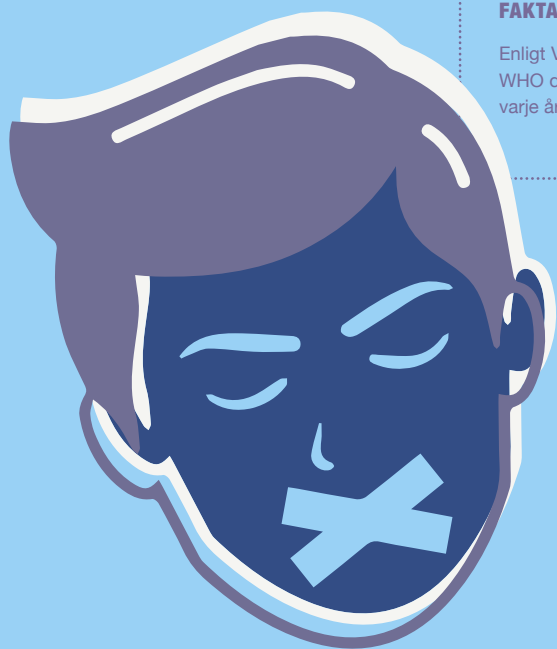
Att det demokratiska utrymmet krymper är ett globalt fenomen. Konflikter, och framförallt väpnade konflikter, är en bidragande orsak. Det gör det svårare för människor att röra sig fritt då risken att utsättas för hot och våld är mycket stor.

Växande nationalism och högerpopulism syns tydligt runt om i världen, så även i Europa, där högerextrema partier numera finns representerade i flera parlament. I

"Att det demokratiska utrymmet krymper är ett globalt fenomen."

Polen, där det högernationalistiska partiet *Lag och rättvisa* varit styrande sedan 2015, har flera restriktioner mot civilsamhället införts, exempelvis genom att avskeda regimkritiker från public service och därmed begränsa journalisters möjlighet att fritt bevaka makthavare. I USA återförde president Trump ett förbud för organisationer som tar emot amerikanskt bistånd att utföra eller informera om abort. På så vis begränsas tillgången till sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) med risk för människors liv.

Det finns ett samband mellan krympande demokratiskt utrymme och sociopolitiska fenomen som ökad militarisering, vapenspridning, populism och nationalistiska rörelser. När högerextrema krafter får större utrymme är det ett direkt hot mot kvinnors, migranternas och minoriteters rättigheter och mot försvarare av dessa gruppers rättigheter. Då kvinnor och andra marginaliserade grupper redan utsätts för diskriminering och förtryck, drabbas de hårdast när utrymmet krymper.

FAKTA

Enligt Världshälsoorganisationen WHO dör ungefär 47 000 kvinnor varje år till följd av osäkra aborter³.

TRUMP OCH GAG RULE

Den amerikanska presidenten Ronald Reagan införde ”the global gag rule”. Det innebar att utländska organisationer som får finansiering av USA för arbete med familjeplanering inte får utföra eller förespråka abort, även om dessa aktiviteter bekostas av en annan icke-amerikansk finansiering. När Trumpadministrationen kom till makten 2016 återinförde de inte bara gag rule-policyn, den utökades också. Under George W Bush-administrationen omfattade gag rule familjeplaneringsbudgeten som uppskattningsvis rymmer 400–500 miljoner USD. Den nuvarande utökade policyn omfattar hela budgeten för global hälsa vilket motsvarar finansiering för cirka 9 miljarder USD. Tystnadskulturen har även börjat handla om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter generellt².

Varför krymper det demokratiska utrymmet?

Det finns flera orsaker som förklarar den trend vi idag ser. När det talas om det krympande demokratiska utrymmet nämns ofta orsaker som terrorattacken i New York den 11 september 2001 och det efterföljande kriget mot terrorismen, högerpopulismens framfart och även den arabiska våren.

"KRIGET MOT TERRORISMEN"

Efter terrorattentatet i New York den 11 september 2001 (9/11) följde en våg av antiterrorlagar i världen med syfte att upprätthålla nationell säkerhet. Ett förändrat säkerhetspolitiskt läge var ett faktum och i samband med att USA förklarade krig mot terrorismen växte även nya politiska normer

fram. Det internationella samfundet uppmanade stater att vidta särskilda åtgärder mot terrorism, specifikt mot pengatvätt och finansiering av terrorism. Denna politik har både indirekt drabbat civilsamhället och aktivt använts för att begränsa civilsamhällets utrymme på olika platser runt om i världen. I FN behöver organisationer ansöka om tillstånd vid NGO-kommittén* för att få delta i förhandlingar och möten. Där sitter dock flera stater som förhalar ansökningsprocesser och anklagar organisationer för att vara eller stödja terrorister⁴. I exempelvis Ryssland blir aktörer som tar emot utländsk finansiering betraktade och anklagade för att vara utländska agenter⁵.

Enligt FN:s råd för mänskliga rättigheter minskar inte antalet

* NGO står för non-governmental organisations, alltså icke statliga organisationer.

terroristattentat inom ett land genom att begränsa det demokratiska utrymmet⁶. FN har sedan 2010 en särskild rapportör för rätten till föreningsfrihet och deltagande i fredliga sammankomster. Experten som innehar uppdraget har i uppgift att samla information om läget i olika länder och rapportera tillbaka till FN:s råd för mänskliga rättigheter⁷. I en rapport från september 2019 slår Clément Nyaletsossi Voulé, experten som innehar uppdraget sedan 2018, fast att utrymmet krymper världen över. Och att stater måste förstå och motverka denna utveckling då ett livskraftigt civilsamhälle är helt avgörande för hållbar utveckling och fattigdomsbekämpning⁸.

Tiden efter 9/11 har inneburit ett alltmer polariserat klimat, där organisationer som ifrågasätter anti-terrorlagarnas legitimitet blir utsatta eller exkluderade från samhället. I flera europeiska stater som exempelvis Frankrike har de antiterrorlagar som tagits fram begränsat rörelsefriheten⁹.

STÖRRE UTRYMME FÖR HÖGERPOPULISM

Ett större politiskt utrymme för högerpopulism i världen har bidragit till trenden av ett krympande

"Enligt FN:s råd för mänskliga rättigheter minskar inte antalet terroristattentat inom ett land genom att begränsa det demokratiska utrymmet"

demokratiskt utrymme¹⁰. Runt om i världen ser vi politiska ledare som förminskar det demokratiska utrymmet genom censur, att strypa finansiella medel och att baktala kvinnor och minoriteter. I en politisk miljö där högerpopulister får mer plats används nationalism och traditionella värderingar för att skydda de maktstrukturer som finns i samhället. Där ses exempelvis feminism som ett hot mot den nationella och kulturella identiteten.

Den högnationalistiska trenden slår hårt mot kvinnorrättsförsvare och HBTQI-rörelsen som utmanar heteronormativa värderingar och stereotypa könsroller. Även i Sverige ser vi idag en trend av folkvalda politiker som använder sig av homofobisk, kvinno- och migrationsfientlig retorik vilket ökar

normaliseringen av högerextrema krafter i samhället.

Under hösten 2019 beslutade Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Solpartiet i Sölvesborg att inte längre hissa prideflaggan¹¹. Ett annat exempel är Ungern där makthavarna tagit ett tydligt ställningstagande mot civilsamhället och tagit fram lagar som begränsar handlingsutrymmet för organisationer som arbetar specifikt med flyktingar och migranter¹². I Brasilien stängdes departementet för mänskliga rättigheter ner och ersattes med ett departement för familjevårderingar¹³.

Ett större utrymme för nationalistiska, traditionella och religiöst fundamentala värderingar minskar också kvinnors möjligheter att vara aktörer i samhället och deras makt att bestämma över sina liv. Kvinnors reproduktiva rättigheter inskränks ofta som en konsekvens.

FAKTA

Endast 4% av världens befolkning lever i helt fria samhällen, alltså där fundamentala rättigheter respekteras¹⁴.

DEN ARABISKA VÅREN

Påföljderna efter den arabiska våren 2011 är också exempel på begränsningar av demokratiskt utrymme. För repressiva makthavare är människor som organiserar sig för att främja demokrati och rättvisa ett stort hot. Protesterna som ägde rum i flera länder i Mellanöstern och Nordafrika mot kränkningar av mänskliga rättigheter och maktmissbruk skapade en rädsla bland auktoritära stater som också såg en risk att proteströrelser i ett land skulle inspirera andra. Detta ledde till åtgärder för att tysta oppositionsgrupper och regimkritiker för att minska risken att förlora makten¹⁵. Den ”backlash” som den arabiska våren följdes av syns tydligt. I exempelvis Egypten har den politiska övergången från det att Mubarak avsattes varit allt annat än demokratisk. Efter flera maktkamper mellan de olika politiska och etniska grupper är det i dagsläget militären som styr landet. Det demokratiska utrymmet har sedan dess inskränkts ytterligare och regimkritiker fångas för att tysta missnöjet. I Syrien och Jemen pågår fortfarande inbördeskrig vilket lett till enorma humanitära katastrofer för civilbefolkningen.

Hur det demokratiska utrymmet begränsas

Det är framförallt stater, väpnade grupper och makthavare som är de stora bovorna när det kommer till att begränsa det demokratiska utrymmet¹⁶. Stater som begränsar utrymmet för civilsamhället jobbar aktivt med att få organisationer att framstå som ett hot mot nationens säkerhet och de traditionella värderingarna. Trots att det krympande demokratiska utrymmet drabbar människorättsaktivister, miljöförsvare och journalister hårdast, påverkar det hela samhället, i form av att yttrandefriheten och möjligheten att organisera sig begränsas.

FAKTA

20% av restriktionerna mot civilsamhället under 2017 berörde kvinnorrättsförsvare¹⁷.

Nedan listas några av de vanligaste metoder som används för att begränsa det demokratiska utrymmet.

CENSUR: INSKRÄNKNINGAR AV YTTRANDEFRIHET OCH TRYCKFRIHET

Yttrandefriheten, pressfriheten och rätten att fritt få organisera sig är en del av de universella mänskliga rättigheterna, men inskränkningar av dessa blir alltmer vanligt. Att rapportera, granska och demonstrera vid missnöje är grundläggande för demokratin, men för auktoritära makthavare är det ett hot och i vissa stater har man till och med kriminaliserat själva möjligheten att demonstrera. Att censurera medierapportering är också en förekommande metod som många repressiva stater använder för att tysta regimkritiker och minska utrymmet för civilsamhället att sprida sina budskap. I vissa

delar av världen är det livsfarligt att vara journalist. Enligt rapporter från Reportrar Utan Gränser dödades fler än 80 journalister under 2018, en ökning med 8% från 2017¹⁸.

"Vid flera tillfällen har stater stängt ner internet under längre perioder i samband med massdemonstrationer"

ATT STRYPA THE WORLD WIDE WEB

Att begränsa tillgången till internet är en annan metod som stater använder sig av för att begränsa människors möjlighet att kommunicera och organisera sig¹⁹. Internet är idag en ett centralt verktyg inom civilsamhället för att dela information, sammankoppla människor från olika delar av världen, mobilisera stora grupper av människor, samt för att rapportera kränkningar av mänskliga rättigheter. Sociala medier spelade en viktig roll under arabiska våren och under protesterna i Sudan 2019 för att få global spridning och ge uttryck för missnöjet.

Vid flera tillfällen har stater stängt ner internet under längre perioder i samband med massdemonstrationer eller vid nationella val för att minska risken att regimkritikernas budskap sprider sig. I Kamerun och Demokratiska republiken Kongo begränsades tillgången till internet under presidentvalen 2018. Under presidentvalet 2018 i DR Kongo rapporterade IKFF-sektionen i landet att de vid flera tillfällen var tvungna att hitta nya kommunikationsvägar för att undvika hot och hot om våld.

I november 2019 utlystes generalstrejk i Colombia. I samband med protesterna stängdes IKFF Colombias mail oförklarligt ner samtidigt som flera andra kvinnorrättsorganisationer i Colombia fick sina servrar nedstängda och hackade. Attacken innebar förstås en oro över vem som fått tillgång till känslig information och en teknisk utmaning att återfå kontrollen över mailkonton och korrespondens. Dessutom gjorde situationen att IKFF Colombia tvingades ställa in möten och en rapportlansering i och med osäkerheten kring vilka som kände till att mötena skulle äga rum och de eventuella hot som det kunde innebära.

FREDSRÖRELSEN UNDER ATTACK

Även i Sverige möts fredsrörelsen med personangrepp och ogrundade anklagelser. Svenska freds- och skiljedomsföreningen har till exempel påståtts gå Rysslands ärenden i en artikel i *Journal of Strategic Studies*. Även försvarsminister Peter Hultqvist har insinuerat att fredsrörelsen ägnar sig åt spridande av desinformation. Dessa är allvarliga anklagelser och bidrar enbart till att underminera civilsamhället²¹.

FAKE NEWS

I samband med nationella val eller protester går det också att urskilja en ökning av desinformation²⁰. Desinformation sprids bland annat för att vilseleda väljare, men även för att skapa oro i samhället. Olika plattformar online har använts av exempelvis extremhögern för att sprida desinformation och myter, men även för att attackera och hota aktivister som inte delar deras politiska åsikter. Kvinnorättsaktivister som utmanar maktstrukturer i samhället är särskilt utsatta, då de

riskerar att utsättas för hatfulla meddelanden, ryktesspridningar eller hot om sexuellt våld. Falsa anklagelser och ryktesspridning mot kvinnliga aktivister används också med jämna mellanrum för att få familjemedlemmar att uppmana dem att sluta med sin aktivism, men även för att underminera deras arbete eller isolera de från samhället.

ADMINISTRATIVA HINDER

Flera stater har begränsat civilsamhället genom att implementera administrativa hinder. Exempel på administrativa hinder är långa och komplicerade registreringskrav eller regelbundna inspektioner, vilket syftar till att göra det svårare för organisationer att utföra sitt arbete. Dessa slår ofta hårdast mot små organisationer, vilka sällan har resurser att bearbeta den extra arbetsbelastningen. Nya riktlinjer kring finansiering till civilsamhället har medfört hårdare uppföljningskontroller och komplicerade bidragsansökningar som små organisationer sällan har tillräckliga resurser att hantera²².

IKFF:s systersektion i Kamerun ser hur civilsamhällesorganisationer utsätts för ytterligare administrativa hinder på grund av den politiska krisen i landet, som en konsekvens av konflikten mellan de engelsk-

talande separatistgrupperna och regimens säkerhetsstyrkor i västra Kamerun. Under hösten 2019 kunde exempelvis inte några pass utfärdas med förklaringen att papiret att göra passen var slut.

Kamerun betraktas ofta som ett fredligt land i Afrika. IKFF Kamerun vittnar om att när de talar om konfliktförebyggande och fredsarbete, menar regeringen att det blir smutskastning och att sådant "prat" förstör bilden av landet.

FAKTA

I en statlig offentlig utredning (SOU 2019:35) utreds om ett demokrativillkor ska krävas för civilsamhällsorganisationer ska få statliga bidrag. Flera civilsamhällsorganisationer, bl.a. Civil Rights Defenders, LSU och Forum Syd, riktade skarp kritik mot utredningen med hänvisning till att den kan komma att ytterliga bidra till ett krympande demokratiskt utrymme.

ATT FÅ EKONOMISKT STÖD FRÅN UTLÄNDSKA AKTÖRER = TERRORIST?

Lagar och riktlinjer som begränsar eller förbjuder ekonomiskt stöd från utländska aktörer är också en vanlig strategi som stater använder sig av. Antiterrorlagar är en stor orsak till varför ekonomiskt stöd till civilsamhället har minskat. Det har lett till att det ekonomiska givarstödet istället gått till större organisationer som blivit ett "säkrare" val för bidragsgivarna. Även ny lagstiftning om utländska agenter införs för att stigmatisera mottagandet av stöd från utländska givare. För organisationer blir de ekonomiska restriktionerna en stor börda då de ofta är beroende av stöd från utlandet.

Detta gäller inte minst kvinnorrättsorganisationer, som redan har en begränsad budget²³.

Mellan 2014 och 2016 införde mer än 60 länder lagar som förbjuder eller begränsar ekonomiskt stöd från utländska aktörer²⁴. Egypten är ett av länderna som infört strikta regleringar kring finansiering till civilsamhället och där människorättsförsvarare kan dömas till fängelse om de misstänks ha tagit emot ekonomiskt stöd från utlandet utan statens godkännande. Sådana restriktioner genomförs med hänvisning till att nationens säkerhet behöver skyddas mot utländska aktörer²⁵.

RESEFÖRBUD

Att införa reseförbud är en annan strategi som stater använder sig av för att hindra aktivister från att delta i olika internationella och regionala möten. Reseförbud gör det svårare för aktivister att uppmärksamma kränkningar av mänskliga rättigheter i internationella sammanhang. Det har alltid varit svårt för kvinnor, inte minst från länder i det globala syd, att röra sig fritt. Ofta finns krav på att en ska kunna uppvisa ett bankkonto med tillräckligt med pengar eller att en har barn och är gift för att få visum. Detta för att försäkra sig om att personen inte ska stanna i Europa eller Nordamerika.

Det kan även handla om andra restriktioner, att pass uppges vara stulna eller att visum nekas²⁷. Ett konkret exempel är Trumpadministrationens inreseförbud till USA vilket hindrade många kvinnorrättsaktivister från att delta vid FN:s kvinnokommissionens årliga möte i New York 2017²⁸.

REPRESSIVA LAGAR

Att hänvisa till antiterrorlagar och nationell säkerhet har blivit ett sätt för vissa stater att rättfärdiga begränsningar för civilsamhället. Aktivister anhålls eller fängslas på

FAKTA

FN:s totala budget för fredsbevarande insatser är mindre än en halv procent av de globala utgifterna för vapen²⁶.

falska grunder, ofta anklagade för att ha agerat emot statens intresse eller för att ha samarbetat med terrorister. Det görs i syfte att underminera deras arbete och minska stödet från lokalsamhället eller från internationella aktörer.

Ett exempel är Ryssland, där det numera är förbjudet att förmöda information om rättigheter för HBTQI-personer under en ”gay propaganda law”²⁹. I Polen har det införts HBTQI-fria zoner i en tredjedel av landet³⁰. Även i Spanien infördes en gag-law 2015 som fick stor kritik av människorättsförsvarare³¹. 2018 meddelade dock regeringen att den skulle reformeras.

ÖKAD MILITARISERING

IKFF:s systersektioner ser hur ett större fokus på nationens säkerhet och antiterrorlagar också har lett till en ökad militarisering av samhället. IKFF i Nigeria, DR Kongo och Kamerun ser hur spridningen av vapen

LAGFÖRSLAG OM DÖDSSTRAFF I NIGERIA:

Under hösten 2019 har det lagts fram ett lagförslag om att döma "hate speech" med dödsstraff i Nigeria. Det finns en stor oro hos IKFF Nigeria och resten av civilsamhället att lagförslaget har kommit till för att tysta regeringskritiska röster. Det demokratiska utrymmet för civilsamhället krymper, vissa har redan börjat tona ner sin kritik mot regeringen innan förslaget ens trätt i kraft. Bötessummor har också höjts. Mindre brott kan nu bötas med flera miljoner av den nationella valutan (minimilönen är 30 000 naira i månaden). Hot om extremt höga böter är också ett sätt att försöka tysta kritiska röster.

FAKTA

Över 140 stater har under perioden 2001–2018 antagit antiterrorlagar utan att ta hänsyn till hur det begränsar civilsamhällets möjligheter att främja demokrati och mänskliga rättigheter³².

"I Polen har det införts HBTQI-fria zoner i en tredjedel av landet"

och militarisering förvärrar kvinnors redan utsatta position i samhället och påverkar kvinnors politiska deltagande negativt. Militariseringen har även lett till en ökad rädsla för det militära våldet bland kvinnor. IKFF i Nigeria talar exempelvis om hur kvinnor undviker att gå hem själva på kvällstid i områden med särskilt hög militär närvaro.

IKFF Kamerun ser hur det upptrappade våldet i Kamerun som startade mellan de engelsktalande separatistgrupper och regimens säkerhetsstyrkor de senaste åren lett till en ökad hotbild mot civilsamhället. IKFF Kameruns kontor har exempelvis utsatts för återkommande inbrott.

Allvarliga konsekvenser när utrymmet krymper

Ett krympande demokratiskt utrymme samt en större hotbild mot civilsamhället har även lett till att det fysiska våldet mot aktivister successivt ökat. Enligt Front Line Defenders mördades 304 mänskliga rättighetsförsvare under 2019. Av de mänskliga rättighetsförsvare som rapporterades mördade under 2018, var 13 % kvinnor. Motståndet mot män och kvinnor ser olika ut, medan det dödliga är högre för män riskerar kvinnor i högre utsträckning

att utsättas för smutskastningskampanjer, bli ifrågasatta som kvinnor och mödrar samt sexuellt våld och övergrepp³³.

KVINNER OCH HBTQI-PERSONER ÄR SÄRSKILT UTSATTA

Kvinnliga miljö- och människorättsaktivister utsätts i större grad för våld och hot om sexuellt våld. De har ofta inte makten eller resurserna att förhindra attacker och hotas ofta med att deras familjer kommer att drabbas om de fortsätter med sin aktivism. Som kvinnorrättsförsvarare kan även andra faktorer, såsom etnicitet, klass och sexuell läggning, påverka hur du bemöts. Kvin-

FAKTA

I Sverige är kön inte en rättslig grund för hatbrott³⁴.

norättsförsvarare som till exempel är afro-ättlingar eller tillhör en urfolksgrupp riskerar inte bara att utsättas för genusrelaterat våld, utan också för våld kopplat till rasistiskt motiverat våld.

Attacker mot kvinnorättsaktivister och HBTQI-personer sker även i samhällen med starkt inflytande från religiösa och konservativa rörelser³⁵. Att som kvinna och/eller transperson också förespråka HBTQI-rättigheter leder ofta till ytterligare förtryck. Det förekommer också i flera länder, som exempelvis i Sydafrika, att lesbiska utsätts för så kallat ”corrective rape” (korrigeringsvåldtäkt), vilket innebär att kvinnor våldtas i syfte till att tvinga in dem i heterosexualitet³⁶.

FAKTA

I 70 länder är homosexualitet fortfarande olagligt³⁷.

håll, från familjen samt företag som exploaterar mark- och naturresurser. Stor efterfrågan på råvaror i kombination med svaga institutioner och korruption kan leda till att företag och regeringar inskränker urfolkens och lokalbefolkningens territorium och rättigheter. Det finns även en tendens bland auktoritära makthavare att blunda för korruption vid stora affärer med företag, särskilt med företag som vill utvinna råvaror³⁸.

FAKTA

40% av de mänskliga rättighetsförsvarare som mördades under 2019 arbetade med miljö och urfolks rättigheter³⁸.

HOT OCH VÅLD MOT URFOLK OCH MILJÖAKTIVISTER

Hot och våld mot försvarare av miljö- och markrättigheter kommer inte bara från makthavare utan även från väpnade grupper, religiöst

MOTSTÅND

Runt om i världen kämpar aktivister dagligen för att vidga det demokratiska utrymmet. Kvinnor och minoriteter har alltid behövt kämpa för grundläggande rättigheter. Därför hittar de också nya sätt att organisera sig när motståndet krymper. Vad kan du göra för att bidra till att öka det demokratiska utrymmet?

- **LÄR DIG MER!** Använd denna publikation och diskutera med vänner och bekanta. Diskussionsfrågor hittar du nedan.
- **ORGANISERA DIG!** Det är när vi organiserar oss vi kan åstadkomma förändring. Gå med i IKFF eller en annan organisation som driver de frågor du är intresserad av.
- **SKÄNK EN GÅVA!** Civilsamhället behöver ditt bidrag. Skänk en gåva till en organisation som du tycker bidrar till att förändra världen.

DISKUSSIONSFRÅGOR

1. Vad har civilsamhället för roll i en demokrati?
2. Har du märkt av att det demokratiska utrymmet krymper? Om ja, på vilket sätt?
3. Vilka tillvägagångssätt brukar aktörer använda sig av för att minska civilsamhällets handlingsutrymme?
4. Vilka är de vanligaste aktörerna som minskar civilsamhällets demokratiska utrymme?
5. Är det några grupper som är särskilt utsatta av att utrymmet krymper? Varför?
6. Har det demokratiska utrymmet krympt i Sverige? På vilket sätt?
7. Vad kan du göra för att öka det demokratiska utrymmet?
8. Vad kan Sverige göra för att öka det demokratiska utrymmet i Sverige och andra länder?
9. Har det demokratiska utrymmet krympt i hanteringen av Covid-19? På vilket sätt?

KÄLLFÖRTECKNING

1. Riksdagen, proposition 2009/10:55.
Hämtas från: www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/proposition/en-politik-for-det-civila-samhallet_GX0355
2. Shaaf, M., Maistrellis, M., McGovern, T., Mapp Frett, L., "The Global gag rule and closing Civil society Space for Sexual and reproductive Rights" *Journal of International Affairs*, 7 mars 2019.
3. Karolinska Institutet, säker abort räddar kvinnors liv. Hämtas från: <https://ki.se/forskning/saker-abort-raddar-kvinnors-liv>
4. CONCORD, "Organisationer stoppas från att delta i FN". 24 oktober 2018. Hämtas från: <https://concord.se/organisationer-stoppas-fran-att-delta-i-fn>
5. SVT, "Utländska agenter – så vill Ryssland märka medierna, 25 november 2017. Hämtas från: www.svt.se/nyheter/utrikes/utlandska-agenter-sa-vill-ryssland-marka-medierna
6. Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of human rights and fundamental freedoms while countering terrorism on the role of measures to address terrorism, and violent extremism on closing civic space and violating the rights of civil society actors and human rights defenders" Human rights council, tillgänglig från: www.ohchr.org/Documents/Issues/Terrorism/SR/A_HRC_40_52_EN.pdf
7. FN:s kontor för mänskliga rättigheter. Hämtas från: www.ohchr.org/EN/Issues/AssemblyAssociation/Pages/SRFreedomAssemblyAssociationIndex.aspx
8. Report of the Special Rapporteur on the rights to freedom of peaceful assembly and of association. "Promotion and protection of human rights: human rights questions, including alternative approaches for improving the effective enjoyment of human rights and fundamental freedoms". 11 september 2019. <http://undocs.org/A/74/349>
9. Sydsvenskan, "Omstridd terrorlag antagen i Frankrike", 18 oktober 2017. Hämtas från: www.sydsvenskan.se/2017-10-18/omstridd-terrorlag-antagen-i-frankrike?redirected=1
10. Front Line Defenders. "Global analysis 2019". Hämtas från: www.frontlinedefenders.org/sites/default/files/global_analysis_2019_web.pdf
11. QX, "Därför vill KD och SD inte hissa prideflaggan i Sundbyberg". 30 oktober 2019. Hämtas från: www.qx.se/samhalle/189574/darfor-vill-kd-och-sd-inte-hissa-prideflaggan-i-sundbyberg/
12. SVT, Viktor Örbans kontroversiella reformer i Ungern. 6 november 2019. Hämtas från: www.svt.se/nyheter/utrikes/viktor-orbans-kontroversiella-reformer-i-ungern
13. The Guardian. "Outcry over Bolsonaros plan to put out conservative in charge of new family and women ministry". 6 december 2018. Hämtas från: www.theguardian.com/world/2018/dec/06/outcry-over-bolsonaros-plan-to-put-conservative-in-charge-of-new-family-and-women-ministry
14. CIVICUS, "The state of civil society report 2019- the year in review", 2019. Hämtas från: www.civicus.org/documents/reports-and-publications/SOCS/2019/state-of-civil-society-report-2019_executive-summary.pdf
15. Concord, "Tag plats! Civsamlhallets demokratiska utrymme och rätten till organisering", 2018. Hämtas från: <https://concord.se/svp-content/uploads/2018/05/rapport-tag-plats-2018.pdf>
16. Forum Syd. "Civic space under attack", 2018. Hämtas från: www.forumsyd.org/int/civic-space-under-attack
17. CIVICUS, "In defence of humanity: women human rights defenders and the struggle against silencing", hämtas från: www.civicus.org/documents/WHRD_PolicyBrief.pdf
18. Reporters without borders, "Worldwide round-up of journalists killed, detained, held hostage, or missing in 2018". Hämtas från: www.reportrarutangranser.se/arssammanstallning-2018/
19. CIVICUS, "State of civil society report 2018, year in review: top ten trends". Hämtas från: www.civicus.org/documents/reports-and-publications/SOCS/2018/socs-2018-overview_top-ten-trends.pdf
20. CIVICUS, "State of civil society report 2018,

- year in review: top ten trends". Hämtas från: www.civicus.org/documents/reports-and-publications/SOCS/2018/socs-2018-overview_top-ten-trends.pdf
21. Svenska freds- och skiljedomsföreningen, "Ohederlig säkerhetspolitisk debatt – ett hot mot demokratin". Hämtas från: www.svenskafreds.se/upptack/forsvars-och-sakerhetspolitik/ohederlig-sakerhetspolitisk-debatt-ett-hot-mot-demokratin/
22. Kvinna till Kvinna, "Suffocating the movement". 2018. Hämtas från: <https://kvinnatillkvinna.se/wp-content/uploads/2018/03/kvinna-till-kvinna-suffocating-the-movement-report-eng-2018.pdf>
23. Forum Syd, "Shrinking space for civil society". 2017. Hämtas från: www.forumsyd.org/sites/default/files/2018-03/Shrinking-Space%20-%20Challenges%20in%20implementing%20the%202030%20agenda.pdf
24. CONCORD, "Tag plats! Civilsamhällets demokratiska utrymme och rätten till organisering", 2018. Hämtas från: <https://concord.se/wp-content/uploads/2018/05/rapport-tag-plats-2018.pdf>
25. Al Jazeera. "Egypt under fire over 'shrinking' freedoms at UN rights review", 13 november 2019. Hämtas från: www.aljazeera.com/news/2019/11/egypt-fire-shrinking-freedoms-rights-review-191113174324155.html
26. CIVICUS. "State of civil society report 2018". Hämtas från: www.civicus.org/documents/reports-and-publications/SOCS/2018/socs-2018-overview_top-ten-trends.pdf
27. Kvinna till Kvinna, "Suffocating the movement". 2018. Hämtas från: <https://kvinnatillkvinna.se/wp-content/uploads/2018/03/kvinna-till-kvinna-suffocating-the-movement-report-eng-2018.pdf>
28. Inter Press Service, "Travel restrictions cast shadow on UN Women's meeting: rights groups". 16 mars 2017. Hämtas från: www.ipsnews.net/2017/03/travel-restrictions-cast-shadow-on-un-womens-meeting-rights-groups/
29. Human Rights Watch, "The love that dare not speak its name". Hämtas från: http://internap.hrw.org/features/features/lgbt_laws/
30. SVT. "HBTQ-fria zoner i Polen". 5 mars 2020. Hämtas från: www.svtplay.se/klipp/25869404/hbtq-fria-zoner-i-polen
31. Amnesty, "Tweet... if you dare. How counter-terrorism laws restrict freedom of expression in Spain". Hämtas från: www.amnesty.org/download/Documents/EUR4179242018ENGLISH.PDF
32. Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of human rights and fundamental freedoms while countering terrorism on the role of measures to address terrorism, and violent extremism on closing civic space and violating the rights of civil society actors and human rights defenders" Human rights council. Hämtas från: www.ohchr.org/Documents/Issues/Terrorism/SR/A_HRC_40_52_EN.pdf
33. Front Line Defenders, "Global analysis 2019". Hämtas från: www.frontlinedefenders.org/sites/default/files/global_analysis_2019_web.pdf
34. Brottsförebyggande rådet. Hämtas från: www.bra.se/statistik/statistiska-undersokningar/hatbrottsstatistik.html
35. CIVICUS, "In defence of humanity: women human rights defenders and the struggle against silencing". Hämtas från: www.civicus.org/documents/WHRD_PolicyBrief.pdf
36. The Telegraph, "Corrective rape: The homophobic fallout of post-apartheid South Africa". 21 maj 2015. Hämtas från: www.telegraph.co.uk/women/womens-life/11608361/Corrective-rape-The-homophobic-fallout-of-post-apartheid-South-Africa.html
37. SVT, "Homosexualitet brott mot lagen i 70 länder". Hämtas från: www.svt.se/sport/idrott-och-hbtq/homosexualitet-brott-mot-lagen-i-70-lander/
38. Front Line Defenders, "Global analysis 2019". Hämtas från: www.frontlinedefenders.org/sites/default/files/global_analysis_2019_web.pdf

IKFF

Internationella Kvinnoförbundet för Fred och Frihet (IKFF) är en internationell feministisk fredsorganisation. Sedan 1915 arbetar vi för hållbar fred, säkerhet och frihet genom nedrustning och genom att stärka kvinnors politiska deltagande.